

Okolnosti vylučující **protiprávnost činu**

okolnost vylučující protiprávnost = takové okolnosti, které pachatele činu jinak trestného zbavují tr.odpovědnosti

jednání za OVP = od počátku **není trestné**, od počátku nejde o tč ← protože schází protipr.

TZ uvádí 5 okolností vyluč.protipr., nejde o taxativní výčet:

krajní nouzi - §28

nutnou obranu - §29

svolení poškozeného - §30 (nově v TZ)

přípustné riziko - §31 (nově v TZ)

oprávněné použití zbraně - §32

teorie i praxe zná další:

použití těchto jiných OVP je přípustné → analogie ve prospěch pachatele je dovolena

výkon dovolené či přikázané činnosti - opírá se o mimotrestní normy
beztrestnost agenta – jako specifická OVP, je beztrestný pouze pro tč účasti na organizované zločinecké skupině a taxativně uvedených tč (§ 363), jsou-li splněny dané podmínky

a) krajní nouze §28

musí být splněny následující podmínky:

- (i) odvracení nebezpečí, kt. hrozí zájmu chráněnému TZ
- (ii) nebezpečí hrozí přímo, bezprostředně
- (iii) nebezpečí nebylo možno za daných okolností odvrátit jinak (tzv. požadavek subsidiarity)
- (iv) způsobený následek nesmí být zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, kt. hrozil (tzv. požadavek proporcionality)
 - záchrana jednoho zájmu obětováním rovnocenného zájmu jiného vybočuje z podmínek KN
 - kdy jde o následek zřejmě závažný nebo závažnější, je třeba rozhodnout v každém jednotlivém případě v souvislosti se všemi okolnostmi
 - slovo „zřejmě“ = má čelit příliš úzkému výkladu podmínek KN
- (v) ten, komu nebezpečí hrozilo, neměl povinnost je snášet

nutná obrana §29

NO směřuje proti útoku, kt. ohrožuje společenské vztahy chráněné TZ a kt. přímo hrozí nebo trvá

musí být splněny následující podmínky:

(i) přímo hrozící nebo trvajícím útok

útok = úmyslné, protiprávní jednání čl., jež je nebezpečné pro společnost

nevyžaduje se, aby útočník byl os. tr. odpovědnou

útokem není = nebezpečné chování zvířete X zvíře poštvané člověkem

forma útoku = jak konání, tak i opomenutí (např. neopuštění cizího bytu a setrvání v něm)

hrozící útok = jestliže k poruše chráněného zájmu má dojít v úzké časové a zpravidla také místní souvislosti

zpravidla bude počátek NO spadat v jedno s okamžikem, kdy útok přejde do stádia pokusu

útok někdy trvá i po tč dokonán = uznává se, že je přípustná obrana majetkových zájmů v době, kdy se lupič násilím zmocnil věci a s kořistí odchází, protože i odnášení kořisti je ještě útokem

jestliže pachatel prchá bez lupu, jde o útok ukončený = nehrozí již porušení nebo ohrožení chráněných zájmů

(ii) útok směřuje proti zájmu chráněnému TZ

(iii) nejde o nutnou obranu, jestliže byla obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku

přiměřenost útoku = nelze ztotožňovat s intenzitou útoku, i když ji zahrnuje

intenzita útoku dána = zda útok individuální nebo skupinový, zda útočí se zbraní nebo bez, v noci nebo ve dne, chráněné zájmy proti kt. útok směřuje, ...

přiměřenost obrany = významné, zda útok směřuje proti životu napadeného či proti jeho majetku nebo obojímu při posuzování přiměřenosti NO neplatí = proporcionalita mezi škodou hrozící z útoku a škodou způsobenou obráncem

škoda způs. obráncem = může být větší než škoda hrozící z útoku

mezi účinností nástrojů útoku a obrany = nemusí být úměrnost

v žádném případě nelze na obránci žádat, aby nepoužil účinnějšího prostředku, než má útočník

obránce musí zvolit takový prostředek = kt. odvrátí útok okamžitě, rychle, úplně a definitivně, a to bez rizika pro napadeného

svolení poškozeného §30

svolením se stává čin, jenž by byl nedovoleným zásahem do práv poškozeného, činem dovoleným, oprávněným
svolení poškozeného = důvodem kt. vylučuje v urč. případech škodlivost činu

jako OVP lze svolení poškozeného považovat, pokud:

- (i) jde o zájmy jednotlivce, o nichž on sám může rozhodovat a jejichž porušení se nedotýká zájmů společnosti,
- (ii) nelze udělit souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení s výjimkou případů svolení k lékařským zákrokům, kt. jsou v době činu v souladu s pr. řádem a poznatky lékařské vědy a praxe
- (iii) je dáno zásadně před činem nebo současně s činem
(dodatečný souhlas je možný jen výjimečně)
dodatečný souhlas = možný, mohl-li jednající důvodně předpokládat, že oprávněná os., kt. nebyla při činu přítomna, by tento souhlas jinak udělila vzhledem k okolnostem a svým poměrům
- (iv) svolení je vážné a dobrovolné, určité a srozumitelné
os.dávající souhlas si musí být vědoma všech okolností, kt. by pro její rozhodnutí mohly mít význam
domnívá-li se pachatel omylem, že poškozený dal svůj souhlas, není tr. odpovědný za úmyslný tč, ale může být tr. odpovědný pro nedbalostní tč nebo i beztrestný
- (v) je dáno os., kt. je schopna učinit závazný projev v tomto směru

přípustné riziko §31

dříve dovozovala nauka i praxe jako okolnost v zákoně neuvedenou zejm. tam, kde je třeba činit důležitá rozhodnutí (tzv. riziko ve výrobě a výzkumu, riziko lékařské, riziko hospodářské, ...)

podstava v tom = při zavádění nové techniky, při zkoušení nových výrobků, při odvracení nebezpečí, kt. vzniklo ve výrobě, a při výzkumu je třeba někdy zájmy, jinak chráněné, vystavit urč. nebezpečí bez nebezpečí není možný žádný vědeckotechnický pokrok
podmínky přípustného rizika:

- (i) vykonávání společensky prospěšné činnosti v rámci svého povolání, zaměstnání, postavení, funkce
- (ii) jednání je v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, kt. měl jednající v době svého rozhodování o dalším postupu
- (iii) nesmí dojít k ohrožení života nebo zdraví člověka, aniž by byl dán dotčenou osobou souhlas v souladu s jiným pr. předpisem
- (iv) výsledku nelze dosáhnout jinak (subsidiarita rizika) a společensky prospěšný výsledek musí odpovídat míře rizika
- (v) činnost nesmí zřejmě odporovat požadavkům jiného pr. předpisu, veř. zájmu, zásadám lidskosti nebo se přičít dobrým mravům

oprávněné použití zbraně §32

tč nespáchá, kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným pr. předpisem

pr.předpisy opravňující k použití zbraně:

zák.č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR

zák.č. 273/2008 Sb., o Policii ČR

zák.č. 553/1991 Sb., o obecní policii

zák.č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii

zák.č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci ČR

zák.č. 13/1993 Sb., celní zákon

zák.č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě

v příslušných předpisech oprávnění použití zbraně = vázáno na konkrétní a přesné podmínky, z těchto podmínek také dovodíme způsob použití zbraně

co je zbraní = třeba posuzovat podle toho kt. pr. předpisu opravňujícího k použití zbraně

u střelné zbraně = více než u jiných prostředků možné zvolit odstupňovaný způsob použití (varování – výstřel do vzduchu – prostřelení pneumatiky – zásah do nohy)

TZ nemá ustanovení privilegovaně postihující os., kt. překročily podmínky pro použití zbraně

Okolnosti způsobující zánik trestní odpovědnosti

důvody zániku trestnosti = okolnosti, kt. nastaly po spáchání tč, ale dříve, než je o něm pravomocně rozhodnuto, a kt. způsobují jednou provždy zánik práva st. na potrestání pachatele
se přihlíží z úř. povinnosti
vedou k zániku tzv. trestněpr. vztahu

tzv. negativní podmínky trestnosti = ozn. pro důvody zániku trestnosti, trestnost závisí na tom, že tyto podmínky nenastaly
i na důvody se vztahuje = zás. že TZ nepůsobí nazpět, výjimky zákony o soudní rehabilitaci
případy, kdy čin od počátku tč, odůvodňoval tr.odpovědnost pachatele, ale jeho trestnost dodatečně zanikla

důvody zániku tr. odpovědnosti:

a) obecné důvody podle TZ:

(i) účinná lítost §33

podmínky:

(a) účinná lítost možná **jen u taxativně vyjm. tč** v §33

(b) tč byl **dokonán**

(c) pachatel **dobrovolně:**

škodlivý následek tč zamezil nebo jej napravil, nebo učinil o tč oznámení v době, kdy škodlivému následku tč mohlo být ještě zabráněno

pokud škodlivý následek napraven bez přičinění pachatele působením jiných osob nebo sil = nejde o účinnou lítost
při účasti více osob = se podmínky posuzují u každí samostatně

pokud jedna ze zúčastněných os. dobrovolně napraví škodlivý následek tč = neprospívá to druhé zúčastněné osobě, kt. se o napravení nepříčinila

promlčení tr. stíhání

zaniká trestnost uplynutím doby stanovené zákonem
vztahuje se na všechny tč s výjimkou tč v §67a!

důvody promlčení:

(a) hmotněpr. = plynutím času postupně slábne až docela
zaniká potřeba trestněpr.reakce na tč jak z hled. generální
prevence tak i individuální

(b) procesní = obtíže s dokazování spojené s plynutím
času, oslabuje síla důkazů

podmínkou = uplynutí zákonem stanovené promlčecí doby

promlčecí doba §34 TR

3 roky

5 let

10 let

15 let

20 let

čin závažnější tč tím delší doba musí uplynout

začne plynout (§34 odst.2) = od okamžiku dokonání tč, resp.
od okamžiku, kdy tr.čin. byla ukončena (u pokračování v tč, tč
hromadných a trvajících)

doba ukončení jednání = rozhodná

do promlčení se nezapočítava (§34 odst.5).

(a) doba, po kt. nebylo možno pachatele postavit před soud pro zákon. překážku
zákon.překážkou = překážka stanovená v zákoně, např. diplomatická, poslanecká, senátorská imunita, ... také zás. ne bis in idem

(b) doba, po kt. bylo r.stíhání přerušeno se zastavuje od rozhodnutí SZ nebo soudu až do pokračování v tr.stíhání
důvodem = např. skutečnost, že pro nepřítomnost obviněného nelze věc náležitě objasnit, obviněného nelze pro těžkou chorobu postavit před soud, byl-li obviněný vydán do ciziny nebo vyhoštěn, ... (zejm. §173 odst.1, §224 odst.1, 2, 5, §255 odst.1,2 TŘ)

(c) doba, po kt. oběť tč obchodování s lidmi (§168) nebo někt. tč uvedeného v hlavě III. zvl.části o tč proti lidské důstojnosti v sex. oblasti byla mladší 18 let začne plynout = až od okamžiku nabytí zletilosti takové oběti

reakce na Úml.RE o ochraně dětí proti sex.vykořisťování a sex. zneužívání = čl.33 promlč.doba má být dostatečně dlouhá po dosažení věku 18let dítěte (oběti), aby bylo možné tyto tč efektivně stíhat i po dosažení zletilosti

(d) zkušební doba podmíněného zastavení tr.stíhání §307 a násl. TŘ

= rozhodnutím ian mezitímým (ne konečným)

promlčení se přerušuje §34 odst.4:

- (a) zahájením tr.stíhání pro tč, o jehož promlčení jde, jakož i po něm následujícím vzetím do vazby, vydáním příkazu k zatčení, zatýkacího rozkazu nebo evr. zatýkacího rozkazu, podání obžaloby, návrhu na potrestání, vyhlášením odsuzujícího rozsudku pro tento tč nebo doručením tr.příkazu pro takový tč obviněného, nebo
- (b) spáchal-li pachatel v promlč.době tč nový, na kt. zákon stanoví trest stejný nebo přísnější

uplynutím promlčecí doby nezaniká tr.odpovědnost
(a) za tč uvedené v hlavě XIII. zvl.části TZ, s výjimkou tč založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (§403), projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka (§404), popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia (§405), a to i pokud byly v minulosti spáchány činy, kt. by nyní měly znaky těchto tč
(b) za tč rozvracení republiky (§310), teroristického útoku (§311) a teroru (§312), pokud byly spáchány za takových okolností, že zakládají válečný zločin nebo zločin proti lidskosti podle předpisů MP
(c) za jiné tč spáchané v době od 25.2.1948 do 29.12.1989, u nichž horní hranice tr.sazby OS činí nejméně 10let, pokud z důvodů neslučitelných se zákl. zás. pr.řádu demokrat.st. nedošlo k pravomocnému odsouzení anebo byly spáchány v souvislosti s pronásledováním jednotlivce nebo skupiny osob z důvodů politických, rasových či náboženských

–zvl. případy:

–platí pro dospělé pachatele i pro mladistvé, pokud u nich z povahy věci přicházejí v úvahu

–(i) **zánik trestnosti přípravy a pokusu tč** (20 odst.3, 21 odst.3)

–(ii) **zánik trestnosti účastenství** (24 odst.3)

–(iii) **smrt pachatele** = není v zákoně výslovně uveden, TŘ upravuje jen procesní důsledky smrti obviněného

–(iv) **milost prezidenta republiky** čl.62 písm.g) Ú

–= právo odpouštět a zmírňovat tresty uložené soudy a nařizovat, aby se tr.řízení nezahajovalo nebo aby se v něm nepokračovalo, a zahlazovat odsouzení

–jak individuální tak i hromadné milosti

–instituty:

agraciace = udělení milosti prominutím nebo zmírněním trestu

–*rehabilitace* = prominutí nebo zmírnění následků odsouzení

–*abolice* = zastavení nebo nezahájení tr.stíhání, někdy pokládán za institut trestněprocesní, v jiných zemích za trestněprávní, třeba považovat za institut trestněprávní (TZ milost v této formě neupravuje, ale TŘ upravuje její procesní důsledky v 11 odst.1 písm.a) TŘ)

–(v) **případy zániku tr.odpovědnosti uvedené ve zvl. části TZ** (např. 197, 242, 362, ve kt. stanoveny zvl. podmínky pro zánik tr. odpovědnosti v tom kterém případě)